

“Ni meidän pitää olla siellä yötä, ku me ei ehkä pärjätä ilman aikuisia.” Varhaiskasvatuksessa tapahtuva yöhoito ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevien lasten kokemana
Henna Janatuinen & Iina Laakso

Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2019
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Janatuinen, Henna & Laakso, Iina. 2019. *“Ni meidän pitää olla siellä yötä, ku me ei ehkä pärjätä ilman aikuisia.”* Varhaiskasvatuksessa tapahtuva yöhoito ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevien lasten kokemana. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 38 sivua + liitteet.

Tässä laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevien lasten kokemuksia varhaiskasvatuskontekstissa tapahtuvasta yöhoidosta. Halusimme selvittää miten lapset kertomansa perusteella suhtautuvat yöhoidossa olemiseen sekä erityisesti jäsentää niitä tekijöitä, jotka lasten puheissa näyttivät edesauttavan tai heikentävän yöhoitoon liittyvän myönteisen kokemuksen syntyä.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 11 lasta eräästä Keski-Suomessa sijaitsevasta, vuorohoitoa tarjoavasta päiväkodista. Tutkimuksen aineisto kerättiin avointen haastattelujen avulla, jotka mahdollistivat vapaamuotoisen keskustelun tutkijoiden ja haastateltavien lasten välillä.

Kyseiseen tutkimukseen osallistuneiden lasten kohdalla yöhoito näyttäytyi pääsääntöisesti myönteisessä valossa. Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavina tekijöinä koettiin esimerkiksi yöhoitaja ja yleinen turvallisuuden tunne, vertaissuhteet ja leikkiminen sekä vuorohoitoon liittyvät vapaudet ja erityispiirteet. Vastaavasti heikentävinä tekijöinä nähtiin turvattomuuden tunne ja koettu ikävä sekä rajalliset vaikuttamismahdollisuudet.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että näiden myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavien ja heikentävien tekijöiden tunnistaminen sekä yleisellä tasolla että päiväkotikohtaisesti on tärkeää, jotta varhaiskasvattajat pystyisivät omalta osaltaan tukemaan lasten myönteistä suhtautumista yöhoitoon.

Asiasanat: varhaiskasvatus, yöhoito, ympärivuorokautinen hoito, vuorohoito, lasten kokemukset, lapsuudentutkimus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	MUUNTUNUT KÄSITYS LAPSESTA JA LAPSUUDESTA	6
3	VUOROHOITO OSANA SUOMALAISTA VARHAISKASVATUSJÄRJESTELMÄÄ	9
	3.1 Varhaiskasvatuskonktekstissa tapahtuva vuorohoito	9
	3.2 Lapsi vuorohoidossa	11
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	14
	5.1 Tutkimukseen osallistujat	14
	5.2 Aineiston keruu.....	15
	5.3 Aineiston analyysi	16
	5.4 Eettiset ratkaisut.....	19
6	TUTKIMUSTULOKSET	22
	6.1 Lasten yleinen suhtautuminen yöhoidossa olemiseen.....	22
	6.2 Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavat ja heikentävät tekijät ...	24
	6.2.1 Yöhoitaja, läheisyys ja yleinen turvallisuuden tunne	25
	6.2.2 Vertaissuhteet ja leikkiminen	25
	6.2.3 Vuorohoitoon liittyvät vapaudet ja erityispiirteet.....	26
	6.2.4 Päiväkotiympäristö	27
	6.2.5 Turvattomuuden tunne ja koettu ikävä	28
	6.2.6 Vaikuttamismahdollisuuksien puute.....	29
7	POHDINTA	30
	7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	30
	7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet	33
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Yhteiskunnan rakenteelliset muutokset näkyvät väistämättä tavalla tai toisella lapsiperheiden arjessa ja tätä kautta myös varhaiskasvatusikäisten lasten elämässä. Yhtenä tällaisena pitkän linjan muutoksena voidaan nähdä työelämää koskettaneet erinäiset muutokset sekä vuorohoidon muovaantuminen osaksi nykyistä varhaiskasvatusjärjestelmää. Vuonna 2013 vuorohoidon piiriin kuului yhteensä 7 prosenttia kunnallisessa päivähoidossa olevista lapsista ja heistä yli puolet (52 %) tarvitsivat nimenomaan ympärivuorokautista hoitoa (Säkkinen, 2014). Vuorohoidossa olevien lasten päivä- ja viikkorytmit saattavat vaihdella suuresti ja varsinkin pienten lasten kohdalla tämän nähdään heijastuvan lasten hyvinvointiin negatiivisesti. Huoltajien epätyypillisillä työajoilla näyttääkin olevan kansainvälisen tutkimustiedon valossa pääsääntöisesti kielteinen vaikutus lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja kehitykseen (Li ym. 2014), jolloin varhaiskasvatuksen rooli näiden kielteisten vaikutusten ehkäisemisessä ja lapsen hyvinvoinnin tukemisessa korostuu.

Toisaalta suomalaista tutkimustietoa epätyypillisten työaikojen merkityksestä perheiden elämässä on varsin vähän (Kekkonen, Rönkä, Laakso, Tammelin & Malinen 2014, 52). Niin ikään vuorohoitoa sekä ympärivuorokautista hoitoa koskeva tutkimus on vähäistä ja vielä vähemmän sitä on tutkittu lasten itsensä kokemana. Tästäkin huolimatta julkisessa keskustelussa vuorohoitoa ja varsinkin yöaikaan sijoitettavaa hoitoa kommentoidaan kuitenkin oman kokemuksemme mukaan hyvin kielteisessä sävyssä tai niin sanotun huolipuheen kautta ja tämä näkyy nähdäksemme jossain määrin myös vuorohoitoa koskevassa tutkimuksessa. Vuorohoitoa tarvitseva lapsi saatetaan aikuisen toimesta nähdä esimerkiksi tilanteen uhrina tai suojelemaan kohteena (Peltoperä, Turja, Vehkakoski, Poikonen & Laakso, 2018). Siippainen (2018, 172) toteaaakin osuvasti, ettei epäsäännöllisten hoitoaikojen näkeminen uhkana auta varsinaisesti ratkomaan vuorohoidon haasteita.

Lisäksi epätyyppillistä työaikaa ja vuorohoitoa koskevaa tutkimusta on riskikeskeisen näkökulman rinnalla perinteisesti lähestytty hyvin aikuislähtöisesti joko lapsia havainnoiden tai aikuisia haastatteleamalla. Ottaen huomioon, että huoltajien valintoihin lapsensa hoitomuodon suhteen vaikuttaa perheen taloudellisen tilanteen lisäksi huoltajien omat tarpeet ja halut sekä se, minkä huoltajat ajattelevat olevan kyseisessä tilanteessa paras vaihtoehto lapsen kannalta katsottuna (Terävä, Kuukka & Alasuutari, 2018), koimme ensisijaisen tärkeänä kysyä lapsilta itseltään miten he kokevat ympärivuorokautisessa hoidossa olemisen. Tässä tutkimuksessa lapset nähdäänkin lapsuudentutkimukselle ominaisella tavalla yhteiskuntansa tasa-arvoisina jäseninä ja oman arkensa asiantuntijoina (ks. Karila, 2009), sillä se ettei vuorohoitoa nähdä automaattisesti uhkana lapsen normaalille kasvulle ja kehitykselle, ei tarkoita etteikö sen laatuun tulisi kokonaisvaltaisesti panostaa tai lasten omia mielipiteitä huomioida laadun arvioinnissa ja kehittämisessä.

2 MUUNTUNUT KÄSITYS LAPSESTA JA LAPSUUDESTA

Tutkimuksemme teoreettisena kehyksenä toimii osaltaan lapsuudentutkimus sekä yhteiskunnallisesti muuntunut käsitys lapsesta ja lapsuudesta. Tässä luvussa käsittelemme tarkemmin lapsuudentutkimusta tieteenalana ja sen antia tälle tutkimukselle sekä tällä hetkellä vallitsevaa lapsikäsitystä. Lapsikäsitteellä viittaamme yleisesti siihen yhteiskunnallisesti jaettuun näkemykseen lapsesta ja lapsuudesta, johon aikuisen toiminta suhteessa lapseen kyseisenä aikakautena pohjaa.

Alasen (2009, 10) mukaan lapsuudentutkimus on suhteellisen nuori ja monitieteinen tieteenala, jonka nähdään pohjautuvan niin sosiologiaan, historiantutkimukseen kuin ihmistutkimukseen. Yhteiskuntatieteellinen lapsuudentutkimus on viime vuosikymmeninä nostanut esille lapsuutta sekä yhteiskunnallisena, historiallisena että kulttuurisena konstruktiona (Eerola-Pennanen, 2013) ja kahden viimeisen vuosikymmenen aikana lasten arki ja elämä heidän kertomanaan on vakiintunut keskeiseksi tutkimuksen näkökulmaksi (Raittila, Vuorisalo & Rutanen, 2017). Karilan (2009, 257) mukaan on kuitenkin tärkeää painottaa, ettei lapsuudentutkimus kyseenalaista kehityspsykologista tulkintaa lapsesta, vaan tämä uudenlainen tutkimus avaa lähinnä uusia tarkastelukulmia lapsiin ja lapsuuteen, jolloin lapset tulevat ymmärretyiksi ja tulkituiksi monitieteisen käsitteistön avulla.

Lapsuudentutkimuksen voimistumisen syyksi voidaan nähdä muun muassa lapsia koskevan systemaattisen tutkimustiedon ajankohtainen tarve; uutta ja täsmällistä tietoa lasten olosuhteista sekä hyvinvoinnista mahdollisine puutteineen tarvitaan jo valtiota velvoittavien lakien ja määräysten johdosta. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka edellyttää lasten oikeuksien toteutumisen säännöllistä raportointia. (Alanen, 2009, 25–26.) Varhaiskasvatusta sekä muita kasvatustieteellisiä instituutioita ja niiden toimintaa ohjaavat lait ja asiakirjat ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa sillä

hetkellä toteutettavan lapsipolitiikan kanssa ja nämä puolestaan rakentavat sen hetkistä käsitystä lapsesta ja lapsuudesta. Lapsuuden instituutiot muokkaavat niin kutsuttua normaalilapsuutta (Alanen, 2009, 22), jolloin ne myös olennaisella tavalla mahdollistavat ja rajaavat lasten toimintamahdollisuuksia toistuvien käytäntöjensä sekä vakiintuneiden vuorovaikutuksen tapojensa kautta (Alasuutari, 2009, 56). Bardyn (2012, 31) mukaan lapsipolitiikka määrittää olennaisella tavalla lapsuuden ja yhteiskunnan välisiä suhteita sekä lasten asemaa suhteessa aikuisuuteen ja kun yhteiskunta muuttuu, niin muuttuu myös lapsipolitiikka.

Tällä hetkellä lapsipolitiikassa edustettuna oleva lapsikäsitys mieltää lapsen oman yhteiskuntansa tasa-arvoiseksi jäseneksi, joka on omalla toiminnallaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Aiemmin lapsi on nähty pääasiassa hoivaa ja ohjausta tarvitsevana olentona, joka on vasta matkalla aikuisuuteen. Nykyään lapsi nähdään yhä enemmän ja enemmän oman elämänsä tulkitsijana sekä itseään koskevien asioiden arvioijana. Lapsella on edelleen oikeus ohjaukseen ja huolenpitoon, mutta myös oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa. Lapsuudentutkimuksessa tätä muutosta kuvataan usein käsiteparin *becoming-being* avulla. Käsitteellä *becoming (tuleva)* viitataan tällöin lapseen, joka on vasta menossa kohti aikuisuutta ja sen mukanaan tuomaa toimijuutta, kun taas *being (oleva)* viittaa käsitteenä lapseen, jonka toimijuutta ei määritä hänen ikänsä. (ks. esim. Eerola-Pennanen, 2013.) Lasten toimijuus käsitetään sosiaalisesti toiminnaksi, joka tarjoaa lapselle edellytyksiä toimia ja tulla huomioon otetuksi ympäristöissään (Turja & Vuorisalo, 2017). Lapsuudentutkimus on toisin sanoen tuonut perinteisen ajattelutavan rinnalle käsityksen, jonka mukaan lapset ovat aktiivisia, tuottavia, kommunikoivia, ympäristöä ja kulttuuria rakentavia toimijoita ja yhteiskunnallisia vaikuttajia (Lehtinen, 2009, 90).

Vaikka lapsuus edelleen on aikaa, johon lapsi tarvitsee aikuisen tukea, huolenpitoa ja ohjausta, nykymittapuulla tämä tapahtuu enemmän lapsesta lähtöisin olevana tarpeena kuin aikuisen ulkopuolelta määrittelemänä. Myös varhaiskasvatuksessa lasta tarkastellaan yksilöllisenä persoonana ja

kiinnostuksen kohteena ovat lapsen luonteen lisäksi tämän omat kiinnostukseen kohteet ja suhtautumistavat (Alasuutari & Karila, 2009, 82–84, Eerola-Pennanen, 2013, mukaan). Raittilan ja kumppanien (2017) mukaan lasten yhteiskunnallista osallistumista ja lasten kuuntelemista pidetään nykyään länsimaissa itsestään selvänä ja tämä näkyy nähdäksemme entistä vahvemmin myös lapsipolitiikassa (ks. myös Turja & Vuorisalo, 2017). Varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin, joita sivuamme seuraavassa luvussa vuorohoidon näkökulmasta, on kirjattu näkemys lapsesta aktiivisena tiedon rakentajana ja vuorovaikutuksen yhtenä osapuolena (Turja, 2016, 43).

Lapsuudentutkimuksen esille nostamat kysymykset lapsuuden yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta rakentumisesta, lapsipolitiikan olemuksesta sekä näiden merkityksestä julkisten kasvatustieteiden toiminnalle ovatkin asioita, jotka lapsuuden ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten on tärkeää tiedostaa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulisi myös kyetä analysoimaan niitä toimintatapoja, jotka rakentavat lapsiin ja lapsuuteen liittyviä kulttuurisia toimintakäytäntöjä niin perheissä kuin kasvatustieteissä. (Karila, 2009, 257.) Vaikka esimerkiksi lasten osallisuutta painotetaan yhteiskunnassamme enenevässä määrin, lapset saattavat silti kokea omat vaikuttamismahdollisuutensa vähäisinä (ks. esim. Roos, 2015). Toisaalta muuntuva käsitys lapsesta ja lapsuudesta vaikuttaa väistämättä myös varhaiskasvatuksen viitekehykseen ja siihen miten varhaiskasvatusta sekä vuorohoitoa pyritään järjestämään.

3 VUOROHOITO OSANA SUOMALAISTA VARHAISKASVATUSJÄRJESTELMÄÄ

Varhaiskasvatus nähdään lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista edistävänä kokonaisuutena, jossa yhdistyy lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatus, opetus ja hoito (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 2). Suomalainen varhaiskasvatusjärjestelmä on globaalissa mittakaavassa tarkasteltuna varsin poikkeuksellinen palvelu muun muassa siksi, että Suomessa vuorohoito on lainsäädännöllinen osa kunnallista varhaiskasvatusta (Salonen, Sevón & Laakso, 2018). Esimerkiksi Ruotsissa yli puolet kunnista tarjoaa vuorohoitopalveluita (Malinen, Dahlblom & Teppo, 2016, 18), vaikka Opetus- ja kulttuuriministeriön (2014) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä ei velvoiteta valtion taholta tarjoamaan vuorohoitoa. Myöskään Japanissa velvoitetta vuorohoidon järjestämiseen ei ole, mutta vuorohoidon tarpeeseen on tästä huolimatta pyritty vastaamaan avaamalla jonkin verran valtionjohdon valtuuttamia vuorohoitopäiväkoteja (ks. Anme & Segal, 2003). Varhaiskasvatuksen palveluiden vähäisyydestä tai niiden hinnoittelusta johtuen lasten hoidon tarve voidaan useissa maissa pyrkiä ratkaisemaan yksityisten palveluntuottajien sijaan esimerkiksi isovanhempien tai muiden läheisten avulla (Janta, 2014, 7). Oletettavasti samaa koskee myös vuorohoidon tarvetta. Tässä luvussa käsittelemme tarkemmin vuorohoitoa osana suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää sekä lapsen arkea.

3.1 Varhaiskasvatuskonktekstissa tapahtuva vuorohoito

Suomalaista varhaiskasvatusta kehystää kansallisten lakien ja asetusten lisäksi muut Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset, kuten esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Nämä lait ja asetukset toimivat pohjana Opetushallituksen laatimille varhaiskasvatussuunnitelman perusteille, jotka velvoittavat varhaiskasvatusta

järjestäviä tahoja riippumatta siitä onko kyse kunnallisesta tai yksityisestä palvelun tuottajasta. Näitä velvoitteita tarkennetaan erikseen paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa, joiden laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen järjestäjät. Myös vuorohoidon linjaukset laaditaan kuntakohtaisesti, jolloin vuorohoidon järjestämistä koskevissa käytännöissä saattaa alueittain esiintyä jonkin verran vaihtelua. Yleisesti ottaen varhaiskasvatuskontekstissa tapahtuvalla vuorohoidolla tarkoitetaan lapsen hoitoaikaa, joka määräytyy huoltajien epätyypillisten työaikojen sekä niihin liittyvien lepojaksoiden eli niin sanottujen ”nukkumispäivien” mukaan. Varhaiskasvatuksen tehtävä ei täten yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna rajoitu pelkästään lasten kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon vaan Peltoperän ja kumppanien (2018) mukaan sillä on oma roolinsa huoltajien työssäkäynnin mahdollistajana.

Varhaiskasvatuslain (540/2018 § 13) mukaan kunta on tarvittaessa velvollinen järjestämään vuorohoitoa iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapäivinä joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Vuorohoito poikkeaa tavallisesta varhaiskasvatuksesta muun muassa siltä osin, että varhaiskasvatuslaki (540/2018 § 13) määrittelee vuorohoidon tarpeeksi ensisijaisesti vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin sekä opiskelun lapsen edun sijaan. Lapsella ei toisin sanoen ole subjektiivista oikeutta vuorohoitoon. Toisaalta ympärivuorokautisen hoidon tarkoitus on myös edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia turvaamalla tälle riittävä määrä unta.

Joissain tapauksissa on tästä johtuen syytä erikseen pohtia milloin on lapsen edun mukaista jäädä yöksi vuorohoitoyksikköön, jotta riittävä lepo ja katkeamaton uni voidaan turvata (Peltoperä ym. 2016, 71). Voidaan esimerkiksi sopia, että niinä iltoina, kun huoltaja pääsisi hakemaan lasta vasta tietyn kellonajan jälkeen, lapselle varataan automaattisesti yöhoito. Varhaiskasvatuksen pääsääntöiseksi pituudeksi määritellään varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 9) yhtäjaksoisesti enintään kymmenen tuntia, mutta vuorohoitoa kyseinen tuntimäärä ei koske vaan vuorohoidon päivittäinen kesto määräytyy hyvin yksilöllisesti lapsen hoidon tarpeen mukaan.

Tutkimuksemme rajauksen kannalta on oleellista erottaa käsitteet vuorohoito, iltahoito ja yöhoito toisistaan. *Vuorohoidolla* tarkoitamme klo 18.00–6.00 välillä sekä viikonloppuisin tapahtuvaa hoitoa. *Iltahoidolla* viittaamme lapsen hoitoaikaan, joka sijoittuu klo 18.00–22.00 väliseen aikaan, kun taas *yöhoidolla* tarkoitamme klo 22.00–6.00 välisenä aikana tapahtuvaa hoitoa. Ympäri vuorokautista hoitoa tarvitsevilla lapsilla viittaamme tässä tutkimuksessa spesifisti niihin lapsiin, jotka tarvitsevat muun mahdollisen vuorohoidon ohella myös yöhoitoa. Päivähoitoa tarvitsevilla lapsilla tarkoitamme sen sijaan yleisesti niitä lapsia, joiden hoitoajat sijoittuvat pääsääntöisesti aamukuuden ja iltakuuden väliin.

3.2 Lapsi vuorohoidossa

Vuorohoitoa tarvitsevat lapset eroavat päivähoitossa olevista lapsista perhekohtaisesti erityisesti hoitoaikojen säännöllisyyden sekä päivärytmien osalta. Vuorohoitoa tarvitsevat lapset saapuvat hoitoon joustavasti päivän eri ajankohtina ja heillä saattaa olla useampia arkivapaita keskellä viikkoa. (Sevón, Rönkä, Räikkönen & Laitinen 2017, 462). Lisäksi Sevónin ja kumppanien (2017, 465) mukaan vuorohoidossa olevilla lapsilla voi joissain tapauksissa olla määrällisesti vähemmän hoitopäiviä tai hoitotunteja sekä aikaisia aamuja, mikä saattaa heidän nähdäkseen olla lapsen näkökulmasta hyvä asia.

Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 19) on tuotu esiin, että vuorohoitoa tarvitsevien lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä, mikä tulisikin huomioida kaiken pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Päivärytmien ja rutiinien epäsäännöllisyys voi osaltaan kuormittaa lasta, jolloin hänellä koetaan olevan muun muassa väsymyksen takia vaikeuksia suoriutua päivittäisistä arjen toiminnoista tai siirtymistä kodin ja hoitopaikan välillä (Salonen ym. 2018) ja varsinkin huoltajien ilt- ja yövuoroilla onkin todettu olevan vahva yhteys pienten lasten käyttäytymisen ongelmiin (Li ym. 2014). Nähdäksemme tämä ei vielä varsinaisesti selitä iltahoidon tai yöhoidon yhteyttä lasten hyvinvointiin.

Yksi lapsen hyvinvointiin yhteydessä oleva tekijä vuorohoidossa voi kuitenkin olla varhaiskasvatuksen työntekijöiden suuri vaihtuvuus (De Schipper, Tavecchio, Van IJzendoorn & Linting, 2003). Pystyäkseen ottamaan huomioon tai tunnistaakseen lapsen yksilölliset tarpeet, varhaiskasvattajan on ensin tutustuttava lapseen (Rönkä, Turja, Malinen, Tammelin & Kekkonen, 2017, 11). Vuorohoidossa lapsi saattaa kuitenkin kohdata hoitajaksonsa aikana useita eri kasvattajia, useissa eri tilanteissa ja siirtymissä, sillä lasten tavoin työntekijät sekä saapuvat että lähtevät liukuvasti päivän eri toimintojen aikana. Käytännössä lapsella voi myös olla kaksi toisistaan erillistä hoitopaikkaa, sillä kaikissa varhaiskasvatusta tarjoavissa yksiköissä ei järjestetä ympärivuorokautista hoitoa vaan toiminta keskitetään kunnassa esimerkiksi yhteen yksikköön. Tietty varhaiskasvatusyksikkö voi tämän lisäksi tarjota vuorohoitoa esimerkiksi pelkästään arkisin, jolloin sekä viikonloppuhoito että ympärivuorokautinen hoito järjestetään vuorostaan toisessa yksikössä. (ks. esim. Malinen ym. 2016, 13.) Vaikka esimerkiksi Kääriäisen (2005) tutkimustuloksissa painottui lasten myönteiset kokemukset vuorohoidosta, hoitajien tuttuus ja pysyvyys vaikuttivat kuitenkin hoitoon suhtautumiseen.

Lehtomäen (2013) mukaan lasten kokemaan turvallisuuden tunteeseen vuorohoidossa vaikuttavat aikuisten ja toisten lasten läsnäolo sekä rutiinit kun taas turvallisuuden tunnetta voivat heikentää mielipaha, leikin ulkopuolelle jääminen ja aikuisen valta-asema. Lisäksi vuorohoidossa koettua mielipahaa ei mielletty pysyvänä olotilana vaan sen nähtiin menevän ohi (Lehtomäki, 2013). Vuorohoidossa lapset kokevat useasti mielipahaa hoitoon saapumisen yhteydessä. Lehtomäen (2013) tutkimuksessa lasten vuorohoitoon liittyvät kokemukset keskittyivätkin aiheiltaan toisten lasten kanssa leikittyjen leikkien ja päivän kulun lisäksi nimenomaan vanhemmista eroamiseen ja vanhempien jälleennäkemiseen. Salosen, Laakson ja Sevónin (2016) mukaan vuorohoitoon saapumisen yhteydessä lapsi pyrkii olemaan vuorovaikutuksessa itselleen tuttujen aikuisten ja lasten kanssa, joten näissä tilanteissa lapsen turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia voitaisiin tukea lapselle tuttujen varhaiskasvattajien sekä lasten avulla.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuskontekstissa ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevat lapset omien puheidensa mukaan kokevat yöhoidossa olemisen. Tutkimuskysymykset tarkentuivat aineiston analyyttisen tarkastelun myötä seuraavanlaisiksi:

Tutkimuskysymykset:

1. Miten ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevat lapset omien puheidensa perusteella suhtautuvat yöhoidossa olemiseen?
2. Mitkä yöhoitoon liittyvät asiat näyttäytyvät lasten puheissa myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavina tai sitä heikentävinä tekijöinä?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksemme etenemistä konkreettisella tasolla. Aluksi esittelemme tutkittavat ja tämän jälkeen etenemme aineiston keruun kautta aineiston analyysiin. Lopuksi tarkastelemme vielä tutkimusvaiheessa tekemiämme eettisiä ratkaisuja.

5.1 Tutkimukseen osallistujat

Aineisto kerättiin yhdestä Keski-Suomessa sijaitsevasta ympärivuorokautista hoitoa tarjoavasta päiväkodista kolmena eri ajankohtana. Tutkimukseen osallistui yhteensä 11 lasta. Aineiston keruu suoritettiin 3-5 -vuotiaiden ryhmässä, vaikkakaan tutkimukseen osallistuvien lasten tarkkaa ikää ei missään vaiheessa kirjattu ylös. Tutkimuksemme rajauksesta johtuen asetimme ensisijaiseksi valintaperusteeksi lapsen kuulumisen varhaiskasvatuskontekstissa tapahtuvan vuorohoidon piiriin. Lisäksi koska tarkoituksena oli tarkastella yksinomaan ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevien lasten kokemuksia, tutkimuksemme ulkopuolelle jäi tässä vaiheessa automaattisesti muut kyseisen lapsiryhmän vuorohoitoa tarvitsevat lapset. Oletimme, että ainoastaan ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevilla lapsilla olisi riittävästi kokemusta ja tietoa tutkimastamme ilmiöstä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018).

Toisena valintaperusteena toimi lapsen kyky tuottaa ymmärrettävää puhetta, koska halusimme nimenomaan pystyä keskustelemaan lasten kanssa havainnoinnin sijaan. Harkinnanvaraisen otannan kokoamisessa yhtenä tiedonantajana käytettiin lapsiryhmän omaa varhaiskasvatuksen opettajaa, jolla oli tarvittavaa tietoa niin ryhmänsä ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevista lapsista kuin heidän mahdollisuuksistaan kommunikoinnin osalta osallistua tutkimukseen (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, 98). Tämän jälkeen tutkimukseen valikoituneiden lasten huoltajille lähetettiin ryhmän työntekijöiden avustuksella kotiin tietosuoja -ja suostumuslomakkeet (ks. liite 1), joista jälkimmäiset huoltajat palauttivat lapsensa päiväkotiin.

5.2 Aineiston keruu

Aineiston keruu suoritettiin pääasiassa avointen parihaastattelujen avulla, sillä koimme ensisijaisen tärkeäksi antaa lapsille mahdollisuuden vapaamuotoiseen keskusteluun. Meille tutkijoille avoimet haastattelut vuorostaan mahdollistivat vapaamuotoisen keskustelun lisäksi kysymysten toistamisen, uudelleen muokkaamisen sekä tarkentavien kysymysten esittämisen (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineiston keruun tueksi valmistelimme myös muutamia apukysymyksiä (ks. liite 2), joiden avulla ylläpidimme keskustelua ja toisaalta ohjasimme lapsia pysymään tutkimuksen kannalta oleellisen aihepiirin sisällä. Päädyimme parihaastatteluihin osittain myös siksi, että yksilöhaastattelujen järjestäminen olisi mahdollisesti kuormittanut vuoropäiväkodin päivärytmiä. Emme myöskään olleet lapsille entuudestaan tuttuja, joten oletimme vertaisen läsnäolon tuovan lapselle turvaa ja tätä kautta vapauttavan tunnelmaa. Aikataulullisista syistä toteutimme kuitenkin parihaastattelujen lisäksi yhden kolmen lapsen ryhmähaastattelun sekä kaksi yksilöhaastattelua. Yksilöhaastattelut erosivat muista haastatteluista siltä osin, että niihin osallistui ainoastaan toinen meistä tutkijoista.

Lopulta aineiston keruu muovautui haastattelun ja vapaamuotoisen keskustelun yhdistelmäksi, joten tästä syystä käytämme jatkossa käsitteitä *avoin haastattelu*, *haastattelu* ja *keskustelu* toistensa synonyymeina. Myös Raittilan ja kumppanien (2017) mukaan olisi mielekäästä puhua haastattelun sijaan lasten kanssa keskustelemisesta. Keskusteluyhteyden avaamiseksi ja toisaalta tutustuttaaksemme lapset tutkimuksemme aiheeseen, olimme alustavasti suunnitelleet pyytävämme heitä piirtämään keskustelun alussa yöhoitoon liittyvän kuvan. Pyrimme jokaisella kerralla muutoinkin havainnoimaan omien menettelytapojemme ohella keskusteluun osallistuvien lasten vireystilaa ja jaksamista (ks. esim. Raittila ym. 2017) sekä heidän välistä vuorovaikutustaan, mistä johtuen keskustelujen rakenne vaihteli jossain määrin.

Emme missään vaiheessa asettaneet keskusteluille varsinaista aikarajaa vaan keskustelun pituus riippui ensisijaisesti lapsen jaksamisesta ja halusta

keskustella kanssamme. Esimerkiksi yhden keskustelun aikana lasten viireystila laski selvästi, jolloin kiinnostus siirtyi täysin ympäristössä olleisiin virikkeisiin itse aiheen sijaan. Tällöin ohjasimme lapset keskustelun loputtua suoraan leikkimään, emmekä edes tarjonneet lapsille mahdollisuutta piirtää aiheeseen liittyvää kuvaa. Tältä osin aineistonkeruumenetelmämme toisin sanoen vaihteli hieman.

5.3 Aineiston analyysi

Lasten anonymiteetin turvaamiseksi loimme heti analyysin alkuvaiheessa lapsille sukupuolittuneiden peitenimien sijaan pelkistetyt tunnisteet, jolloin tutkimukseen ensimmäisenä osallistuneet lapset saivat ääninauhojen litteroinnin aikana tunnisteet L1 ja L2 ja viimeisenä osallistunut lapsi vuorostaan tunnisteeseen L11. Tähän ratkaisuun päädyimme lähinnä siksi, että tutkimukseen osallistuneista lapsista suurin osa oli tyttöjä ja näin tunnisteista on jatkossa mahdotonta päätellä lapsen sukupuoli.

Aineiston litterointi osoittautui paikoitellen haastavaksi, sillä varsinkin ryhmähaastattelussa lapset puhuivat useasti yhtä aikaa, jolloin lasten kommentteja oli vaikea erottaa pelkän äänen perusteella toisistaan. Lopulta litteroimme ääninauhoilta ainoastaan tutkimuksemme kannalta oleelliset kohdat, eikä lasten päällekkäin puhuminen tässä mielessä aiheuttanut ongelmia aineiston analyysin suhteen. Litteroinnin jälkeen analysoimme tutkimusaineiston tarkemmin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jolloin ilmiötä koskeva aikaisempi tieto ja tutkimus ei varsinaisesti ohjannut analyysiprosessia. Analyysiyksiköiksi muodostui ne otteet lasten kanssa käydyistä keskusteluista, joissa lapsi tavalla tai toisella kuvasi yöhoitoa joko oma-aloitteisesti tai vastaamalla hänelle esitettyyn kysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Analyysimme eteni prosessinomaisesti, mistä johtuen niin tutkimuskysymykset, tutkimuksen rajaus kuin aineiston luokittelu elivät analyysin eri vaiheissa.

Lasten yleinen suhtautuminen yöhoidossa olemiseen. Selvitimme lasten yleistä suhtautumista yöhoidossa olemiseen kysymällä lapsilta suoraan keskustelun alussa *minkälaista heidän mielestään on olla yöhoidossa*. Pyrimme käyttämään puhuessamme systemaattisesti käsitettä yöhoito tehdäksemme selkeän eron yövuorojen, iltavuorojen ja päivävuorojen välillä. Kyseiseen kategoriaan sisällytimme kaikki ne vastaukset, joissa lapset kuvasivat yöhoitoon saapumiseen, siellä olemiseen sekä yöhoidossa heräämiseen liittyviä kokemuksia ja tunteita. Näin siksi, että jotkut lapsista eivät osanneet äkkiseltään vastata neutraalisti muotoiltuun kysymykseen ja päädyimme täten spontaanisti sekä jatkojalostamaan että uudelleen muokkaamaan jo esittämiämme kysymyksiä lasten puheiden ja kehonkielen pohjalta. Saatoimme siis keskustelun edetessä tiedustella lapselta uudestaan esimerkiksi *miltä se tuntuu tulla silloin illalla hoitoon, onko se kivaa tulla yöhoitoon ja/ tai miltä tuntuu nukkua/olla yö hoidossa*. Lapsen yleistä suhtautumista yöhoitoon määritti tällöin hänen antamansa vastaukset esitettyihin jatkokysymyksiin sekä se, ilmenikö hänen puheessaan enemmän positiivisia vai negatiivisia asioita yöhoitoon liittyen. Ensisijaisesti katsoimme kuitenkin lapsen vastauksen kysymykseen *minkälaista* määrittävän hänen yleistä suhtautumistaan yöhoitoon.

Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavat ja heikentävät tekijät. Huomasimme jo aineiston keruun aikana, että lasten puheet jakoutuivat tietyiltä osin selkeästi myönteisiin ja kielteisiin mainintoihin. Lapset esimerkiksi nimesivät keskustelujen aikana yksittäisiä asioita, jotka heidän mielestään tekivät yöhoidon eri aspekteista joko mieluisaa tai epämieluisaa. Tästä johtuen ryhmittelimme jo varhaisessa vaiheessa otteet lasten kanssa käydyistä keskusteluista suhteellisen jyrkästi positiiviseen ja negatiiviseen kategoriaan. Kuten taulukosta 1 on nähtävissä, pelkistimme lasten puheista kummankin kategorian osalta ensin alaluokat, joita yhdistelemällä saimme vuorostaan aikaan yläluokat.

TAULUKKO 1. Esimerkki myönteisen kokemuksen syntyä heikentävien tekijöiden analyysistä.

Ote keskustelusta	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
<p>H1: No minkälaista täällä on olla yötä, miltä se tuntuu?</p> <p>L11: No joskus vähän tulee harmituksia, mutta...</p> <p>H1: Okei, mistä niitä harmituksia tulee?</p> <p>L11: No, äitiä ikävä tai jotai.</p>	Ikävä äitiä	Turvattomuuden tunne ja koettu ikävä	Myönteisen kokemuksen syntyä heikentävät tekijät
<p>H2: Miltäs susta tuntuu olla yöhoidossa?</p> <p>L7: Tuota semmosta, että mä vaan katon ettei se mee sinne toimistoon kumä en tykkää et se menee sinne.</p> <p>H1: Kuka menee toimistoon?</p> <p>L7: Se nukuttaja.</p> <p>H1: Nukuttaja. Ja sä et tykkää et se menee sinne toimistoon?</p> <p>H2: Missä sä haluaisit että se on?</p> <p>L7: Mä haluaisin, että se olis siinä toisessa huoneessa.</p>	Aikuisen fyysinen etäisyys		

Analyysin tässä vaiheessa koimme tarpeelliseksi tarkentaa tutkimuskysymyksiämme sekä rajata tutkimus yleisen suhtautumisen lisäksi myönteisiin kokemuksiin liittyviin tekijöihin. Tutkimuksen rajaukseen vaikutti osaltaan se, että lapset nimesivät runsaasti erilaisia positiivisia asioita yöhoitoon liittyen. Negatiivisten tekijöiden suhteen heidän puheissaan toistui sen sijaan vahvemmin samankaltaiset teemat. Yläluokat ja alaluokat kuitenkin elivät ja tarkentuivat koko analyysivaiheen ajan vahvasti.

5.4 Eettiset ratkaisut

Aiheen valinnan ja tutkimuksen suunnittelemisen ohella ensimmäinen konkreettinen askel oli tutkimusluvan hakeminen kaupungilta, jonka toimialueella tutkimus suoritettiin sekä yhteydenotto valitsemaamme päiväkotiin. Huoltajille osoitetussa tutkimuslupahakemuksessa sekä tietosuojailmoituksessa tuotiin mahdollisimman läpinäkyvästi esille aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja hävittämiseen liittyvät eettiset toimintatavat. Aineisto kerättiin äänitallenteina, jotka litteroitiin tekstimuotoon. Näitä kaikkia edellä mainittuja tiedostoja säilytettiin salasanoilla suojatuissa kotihakemistoissa. Tässä tutkimuksessa analysoitua aineistoa ei missään vaiheessa luovutettu ulkopuolisille tahoille, eikä sitä myöskään käytetä mahdollisissa jatkotutkimuksissa vaan kaikki kerätty materiaali hävitetään tutkimuksen päätyttyä.

Haastattelut suoritettiin päiväkodin tarjoamissa ja lapsille tutuissa tiloissa, jotka vaihtelivat hieman eri päivinä päiväkotiryhmän toiminnan ja tarpeiden mukaan. Pidimme tilojen tuttuutta tärkeänä tekijänä nimenomaan siksi, ettemme itse olleet lapsille entuudestaan tuttuja. Tästä johtuen varasimme mahdollisuuksien mukaan jokaisena haastattelupäivänä 15-30 minuuttia tutkimukseen valikoituneiden lasten pintapuoliseen havainnointiin ja heidän kanssaan seurusteluun. Lisäksi aloitimme jokaisen haastattelun esittelemällä itsemme vielä kertaalleen ja kertomalla lapsille tarkemmin haastattelun kulusta. Huomasimme heti ensimmäisen keskustelun kohdalla, että aineiston keräämiseen tarkoitettu nauhuri herätti lasten mielenkiinnon ja toimi täten hyvänä johdatteluna aiheeseen.

Alustavan suunnitelmaan mukaan tarkoituksenamme oli johdatella lapsia tutkimuksen aiheeseen pyytämällä lapsia piirtämään yöhoitoon liittyvä kuva ennen varsinaista haastattelua, mutta suunnitelma muuttui huomattavasti lasten kiinnostuksen nauhuria kohtaan, jätimme ensimmäistä haastattelua lukuun ottamatta piirtämisen pois keskustelun alkuvaiheesta. Varasimme tämän jälkeen jokaisen haastattelun alkuun runsaasti aikaa kyseiseen laitteeseen

tutustumiseen ja tutkimuksestamme keskusteluun Päätimme ottaa piirtämisen käyttöön keskustelun aloituksessa vain, jos joku lapsista vaikuttaisi erityisen syrjään vetäytyvältä tai sulkeutuneelta. Tähän päätökseen vaikutti osaltaan myös se, että ensimmäisen haastattelun kohdalla kontaktin ottaminen lapsiin hankaloitui heidän keskittyessään piirtämiseen.

Toimme nauhuriin tutustumisen yhteydessä lapsille selvästi esiin sen, mitä varten nauhuri on mukana ja mistä asiasta olemme tulleet heidän kanssaan keskustelemaan. Raittilan ja kumppanien (2017) mukaan lasten haastattelut suositellaankin aloitettavaksi vapaalla keskustelulla, joka luo vapautuneempaa tunnelmaa, antaa lapselle tuntumaa tutkijan vuorovaikutustyylistä sekä vastaavasti informoi tutkijaa lapsen tavasta ilmaista itseään. Kerroimme myös, että käyttäisimme heidän mahdollisia vastauksiaan tutkimuksessamme, joskaan emme tässä kohdassa sen tarkemmin selittäneet mitä kyseinen käsite tarkoittaa, ellei lapset sitä erikseen itse kysyneet.

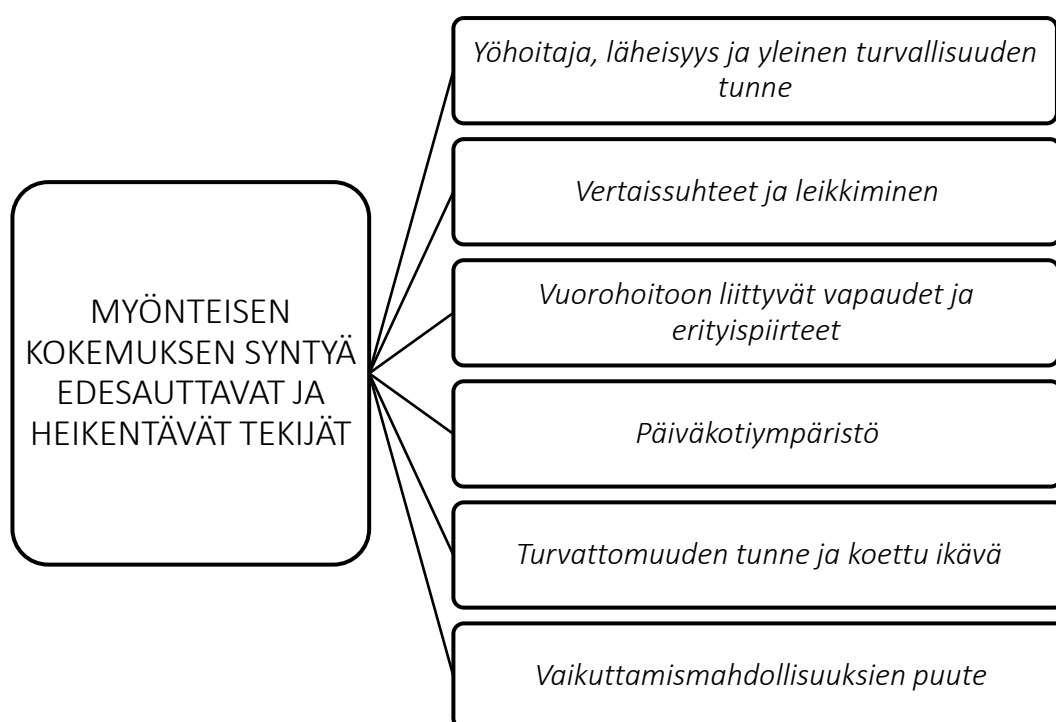
Vaikka lapsilta kysyttiin suullinen suostumus keskusteluun ennen varsinaisen haastattelun alkua, jäimme jälkikäteen pohtimaan sitä, olivatko kaikki lapset siltikään riittävän tietoisia haastattelun käyttötarkoituksesta tai oikeudestaan kieltäytyä sekä perääntyä keskustelusta. Kaikki lapset vaikuttivat kuitenkin ymmärtävän tutkimuksemme aiheen ja osallistuvan keskusteluun mielellään. Tosin yhden lapsen kohdalla huomasimme vasta aineiston analyysivaiheessa, että suorien kysymysten sijaan olisi mahdollisesti ollut kannattavampaa antaa hänen osallistua keskusteluun täysin omilla ehdoillaan. Kyseinen lapsi osallistui kaikin puolin innokkaasti yhteiseen keskusteluun, mutta suoria kysymyksiä esittäessä tai ollessaan huomion keskipisteenä, lapsen muutoin kerronnallinen puhetapa tyrehtyi ja lapsen vastaukset muuttuivat hyvin suppeiksi. Tämän lapsen kohdalla piirtäminen keskustelun yhteydessä olisi saattanut olla parempi ratkaisu.

Etenkin yhdessä keskustelussa eettiseksi ongelmaksi nousi se, että lapsi toi esiin perheeseensä liittyviä arkaluonteisia yksityiskohtia, joista hän olisi ehkä halunnut puhua. Nämä mielestämme luottamuksellisiksi katsotut kertomukset nivoutuivat luonnolliseksi osaksi lapsen tuottamaa puhetta

ympäri vuorokautiseen hoitoon liittyen, mutta asemastamme johtuen koimme, ettei meillä ollut oikeutta jatkaa keskustelua tältä osin. Tässä tilanteessa koimme olevamme ensisijaisesti tutkijoita varhaiskasvatuksen ammattilaisten sijaan, emmekä tästä syystä tarttuneet lapsen kertomaan tai esittäneet lisäkysymyksiä. Lasten anonymiteetin suojelemisen tärkeydestä johtuen, emme myöskään käyttäneet aineistossa sellaisenaan niitä lasten ilmauksia, jotka olisivat mahdollistaneet lasten tunnistamisen. Eerola-Pennanen (2013) törmäsi väitöskirjansa aineiston keruussa samantyyppisiin eettisiin ongelmiin, joissa lapset kertoivat heitä koskevista arkaluonteisista asioista. Meidän tutkimuksemme kohdalla kyse ei kuitenkaan ollut lapsen laiminlyönnistä tai millään muotoa lasta vahingoittavista toimintatavoista, joten emme kokeneet minkäänlaisia niin sanottuja jatkotoimenpiteitä tarpeellisiksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tulososion ensimmäisessä alaluvussa tarkastelemme sitä, miten varhaiskasvatuskontekstissa ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevat lapset omien puheidensa perusteella näyttävät yleisesti ottaen suhtautuvan yöhoitoon. Sivuumme myös yöhoitoon saapumista sekä siellä heräämistä. Toisessa alaluvussa jäsenämme lasten puheissa ilmenneitä myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavia sekä heikentäviä tekijöitä (ks. kuvio 1).

KUVIO 1. Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavat ja heikentävät tekijät.

6.1 Lasten yleinen suhtautuminen yöhoidossa olemiseen

Suurin osa lapsista tiivistä tuntemuksensa ilmoittamalla heti keskustelun alussa, että yöhoidossa on "kivaa" (L1, L7, L8) tai "ihan kivaa" (L2, L6). Osa lapsista määritteli tarkemmin niitä asioita, jotka lasten näkökulmasta tekevät yöhoidossa olemisesta konkreettisesti mieluisaa tai ei niin mieluisaa. Näitä lasten puheissa ilmenneitä myönteisen kokemuksen syntyyn liittyviä tekijöitä tarkastelemme

syvämmisemmin kahdessa seuraavassa alaluvussa. Tutkimukseen osallistuneista lapsista kaksi (L3, L4) eivät osanneet suoraan kertoa miltä yöhoidossa oleminen tuntuu, mutta toinen kuvasi yöhoitoon tulemisen kuitenkin tuntuvaan ”hyvältä” (L4). Esitimme lapselle jatkokysymyksen ”Minkä takia se tuntuu hyvältä?” saadaksemme täsmällisempää tietoa, mutta tähän lapsi ei enää osannut tai halunnut vastata vaan sivuutti kysymyksen. Toinen samaiseen keskusteluun osallistunut lapsi puolestaan vastasi lopulta myönteisesti kysymykseen ”Onks susta kivaa tulla yöhoitoon?” ja kysymykseen ”Minkä takii se on kivaa?” että ”No koska se on hauskaa” (L3). Hän ei kuitenkaan osannut tämän jälkeen tarkentaa, mikä siitä tekee hauskaa. Vastauksen epämääräisyydestä huolimatta tulkitsimme kyseisen lapsen kuitenkin suhtautuvan yöhoitoon pääasiassa myönteisesti.

Muutama lapsi ilmaisi vastaavasti jossain määrin kielteistä suhtautumista yöhoitoon kertomalla, että yöhoidossa oleminen on ”tylsää” (L10) tai että ”no joskus vähän tulee jotain harmituksia” (L11). Kuitenkin kysymykseen ”Onko yöhoitoon kiva tulla?” jälkimmäinen lapsista totesi, että ”no joskus vähän voi jännittää, mutta silti kannattaa tulla” (L11). Lapsi osasi myös selventää päiväkotiin saapumiseen liittyvän jännittämisen johtuvan mahdollisesti ujosta luonteesta, jolloin kyse ei niinkään ollut yöhoitoon tai päiväkotiin liittyvistä tekijöistä vaan lapsesta itsestään. Jännittämisestä huolimatta lapsi kuitenkin koki, että paha mieli eli ”harmitus” menee lopulta ohi, minkä takia yöhoitoon saapuminen ja siellä oleminen lopulta hänen mukaansa kuitenkin kannatti.

Kuten alla olevasta esimerkistä on havaittavissa, yksi ryhmähaastatteluun osallistuneista lapsista (L9) oli oletettavasti aikeissa sanoa, että yöhoidossa on tyhmää, mutta vaihtoi äkisti mielipidettään kuultuaan toisten lasten vastaukset. Toisaalta myöhemmin kysyttäessä *miltä tuntuu aamulla herätä hoidossa*, lapsi ilmoitti sen tuntuvaan ”tyhmältä” (L9), joten tulkitsimme lapsen osoittavan pääsääntöisesti kielteistä suhtautumista yöhoitoon liittyen.

Esimerkki 1.

H2: Mitä te ootte mieltä siitä yöhoidosta? Kun tähän ootte kaikki täällä välillä yöhoidossa.

L7: Mä en oo ollu yötä, mä oon vaa ollu sunnuntaina joskus ja perjantaina ja lauantaina.

En muina päivinä.

L9: Mä oon täällä usein... mut en ihan aina.

H2: Okei. Mut minkälaista se on olla täällä yöhoidossa?

((Lapset vastaavat yhtä aikaa →))

L7: Kivaa!

L8: Kivaa!

L9: Tyhm...

((H2 keskeyttää yhtä aikaa puhuvat lapset →))

H2: Nyt meidän täytyy vähän kuunnella mitä muut sanoo. *LAPSEN NIMI*, mitä sä olit mieltä, että minkälaista on olla yöhoidossa?

L9: Emmätiä.

Huomasimme myös, että nekin lapset, jotka ilmaisivat aluksi jollakin tapaa negatiivista suhtautumista yöhoidossa olemiseen, nimesivät kuitenkin keskustelun edetessä yöhoitoon liittyviä positiivisia tekijöitä. Vastaavasti myönteistä suhtautumista ilmaisevat lapset kuvasivat myös yöhoitoon liittyviä epämieluisia asioita. Lasten yleistä suhtautumista yöhoitoon ei siis lasten puheiden tai tulkintamme perusteella ohjannut yksiselitteisesti mikään tietty yksittäinen asia vaan suhtautumista kehysti hyvin erilaiset tekijät lapsesta riippuen.

6.2 Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavat ja heikentävät tekijät

Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttavat tekijät jaottelimme viiteen eri kategoriaan, ensimmäiseksi muodostui *yöhoitaja, läheisyys ja yleinen turvallisuu den tunne*, toiseksi *vertaissuhteet ja leikkiminen*, kolmanneksi *vuorohoitoon liittyvät vapaudet ja erityispiirteet* ja neljänneksi *päiväkotiympäristö*. Lapset toivat esiin myönteisen kokemuksen syntyä heikentäviä tekijöitä lukumäärällisesti vähemmän kuin edesauttavia tekijöitä, vaikkakin lasten puheissa toistui vahvasti samat teemat. Tästä johtuen kategorioita muodostui kaksi, joista ensimmäisen nimesimme *turvattomuuden tunteeksi ja koetuksi ikäväksi* ja toisen vuorostaan *vaikuttamismahdollisuuksien puutteeksi*. Tarkastelemme tässä alaluvussa jokaista kategoriaa omana osionaan.

6.2.1 Yöhoitaja, läheisyys ja yleinen turvallisuuden tunne

Yöhoitaja eli *yökkö* on oleellinen elementti ympärivuorokautisessa hoidossa ja hänet mainittiinkin jokaisessa keskustelussa joko lasten tai tutkijoiden toimesta vähintään kerran. Kuitenkin vain kolme lasta toi yöhoitajan oma-aloitteisesti esiin. Esimerkiksi yksi lapsista kertoi, että kivaa yöhoidossa on se, ”että aikuinen silittää tosi pitkään kun kotona mua ei silitetä ku vaa vähän aikaa” (L5). Lapsi koki, että yöhoidossa aikuisella on enemmän aikaa hänen kanssaan käytettäväksi kuin mitä huoltajalla kotona. Yksi lapsista ilmoitti, ettei pitänyt silittämisestä, mutta toivoi silti aikuisen olevan hänen lähellään. Toinen lapsi, joka myöhemmin erikseen nimesi yökön yhdeksi yöhoitoon liittyväksi positiiviseksi tekijäksi, puolestaan vastasi tarkentavaan jatkokysymykseen ”Osaatko sanoa, et miksi (yöhoidossa on kivaa)?” että ”Kun yökkö valvoo koko yön” (L2). Tulkitsimme tällöin yöhoitajan valvomisen liittyvän lapsen kokemaan turvallisuuden tunteeseen.

Yleisesti ottaen tutut rutiinit ja tilanteiden ennakoitavuus tuottavat lapsille turvaa ja tämä oli huomioitu päiväkodin toimesta muun muassa siten, että lapset pystyivät päiväkodin seinällä olevista kuvista tarkistamaan kuka kolmesta mahdollisesta vaihtoehdosta on kulloinkin yöhoitajana. Lapset näkivät, että yöhoitajan tärkein tehtävä oli olla läsnä ja valvoa ikään kuin heitä sekä heitä varten. Tämä tuli ilmi esimerkiksi niissä keskusteluissa, joissa lapset kertoivat yöhoitajan kuuntelevan heitä kaiuttimen avulla, koska ”sen pitää kuulla, että jos itkee tai jotain tekee tai jos yskii” (L2). Lapset olivat toisin sanoen tietoisia siitä, että heitä ja heidän turvallisuuttaan valvotaan konkreettisella tasolla ja että aikuinen käy välillä myös itse henkilökohtaisesti tarkistamassa, ettei lapsilla ole mitään hätää.

6.2.2 Vertaissuhteet ja leikkiminen

Vertaissuhteet ja erityisesti kavereiden kanssa leikkiminen koettiin ympärivuorokautiseen hoitoon liittyväksi, hyvää mieltä tuottavaksi tekijäksi. Leikkimiseen lapset viittasivat kuitenkin hyvin yleisellä tasolla, eikä leikkejä tai

leikin eri muotoja nimetty tai muutenkaan eritelty toisistaan. Tämä mielestämme viittaa siihen, että lapset kokivat leikille omistetun ajan ja leikkimisen oleellisempina suhteessa jonkin tietyn leikin leikkimiseen. Kaverit ja leikkiminen mainittiin usein samassa lauseessa tai samassa yhteydessä. Lapset kokivat yöhoitoon saapumisen ja varsinkin siellä olemisen olevan mieluisaa silloin, kun päiväkodissa oli kavereita.

Esimerkki 2.

H1: No onks yöhoitoon kiva tulla?

L11: No joskus vähän voi jännittää, mut silti kannattaa tulla.

H1: Mikä siinä jännittää?

L11: No joskus voi, jos on vähän ujo.

H1: Auttaaks siihen jännitykseen sit joku asia täällä?

L11: No kaverit.

Esimerkissä 2 kavereiden nähtiin auttavan myös siinä tapauksessa, jos yöhoitoon saapuminen tuntui syystä tai toisesta erityisen jännittävältä. Kavereita mainittiin jonkin verran nimeltä, mutta huomattavasti useammin lapset viittasivat kavereihin monikossa *kaverit*. Kuten leikkiajan kohdalla, tässäkin lapsille näytti juuri tiettyä kaveria tai kaveriporukkaa merkityksellisempää olevan se, että paikalla on ylipäättään muitakin lapsia, eikä yövuorossa tarvitse olla niin sanotusti yksin.

6.2.3 Vuorohoitoon liittyvät vapaudet ja erityispiirteet

Lasten puheissa ilmeni myös sellaisia hoitopäivään sisältyviä toimintoja ja aktiviteetteja, jotka eivät heidän nähdäkseen sisältyneet perinteiseen päivävuoroon. Tulkitsimme näiden aktiviteettien edustavan vuorohoitoon liittyviä vapauksia ja vuorohoidolle ominaisia erityispiirteitä, jotka koskivat vain vuorohoidossa olevia lapsia. Tällaisena vuorohoidon erityispiirteenä nähtiin muun muassa Pikku Kakkosen katsominen, jota ei lasten mukaan tapahtunut päivävuorossa sillä ”päivähoidossa ei saa, ku se tulee ennen sitä” (L6). Tässä kohtaa emme tehneet eroa vuorohoidon tai ympärivuorokautisen hoidon välillä. Emme toisin sanoen pyytäneet lasta tarkentamaan puhuiko hän nimenomaan yövuorosta vai liittyikö esimerkiksi tv:n katsominen yöhoidon sijaan ilta- tai aamuvuorossa olemiseen, sillä koimme aikaisiin aamuihin ja myöhäisiin iltoihin

liittyvien vapauksien koskettavan toisaalta myös yövuoroon tulleita lapsia. Yksi lapsi esimerkiksi kertoi keskustelun aikana, että ”Joskus yölapset saa mennä uimaan” (L6).

Lasten puheiden perusteella hoidossa oleminen oli erityisen mieluisaa tai mieleenpainuvaa, jos olemiseen liittyi jokin sellainen erityispiirre, joka mahdollistettiin vain vuorohoidossa oleville lapsille. Yhtenä tällaisena erityispiirtenä lapset toivat esiin edellä mainittujen lisäksi nukkumaanmenon yhteydessä käytävän juttelukierroksen, jonka aikana lapset saavat kertoa muille lapsille ”yhen jutun” (L10) tai vaikkapa päivän kuulumisensa. Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa käydään satunnaisesti samankaltainen keskustelukierros piirihetkillä, mutta ei esimerkiksi päivälevon yhteydessä. Eräs lapsista kertoi kyseisen juttelukierroksen tuntuvan mukavalta nimenomaan siksi ”koska silloin ei tarvitse vaan olla hiljaa” (L11).

6.2.4 Päiväkotiympäristö

Joissain yöhoitoon liittyvissä asioissa päiväkotia nähtiin hieman yllättäen kotia parempana vaihtoehtona. Esimerkiksi yksi lapsista kertoi päiväkodin lelujen olevan parempia kuin hänen omansa. Lapsen näkökulmasta yöunien nukkuminen päiväkodissa voikin olla jossain määrin rinnastettavissa kodin ulkopuolella tapahtuvaan yökyläilyyn, jolloin päiväkodin tilat puitteineen ja tilojen sisältämät fyysiset esineet, tässä tapauksessa lelut, näyttäytyvät erilaisuudestaan johtuen hetkellisesti kotona olevia leluja houkuttelevimpina. Lapset toivat esiin myös sellaisia tekijöitä, joiden he kokivat häiritsevän nukkumista ainoastaan kotioloissa;

Esimerkki 3.

H2: Saatko sä aina unta täällä?

L2: Saan, kun kukaan ei kuorsaa.

H2: Kuorsaaks kotona joku? Et sä saa nukuttuu siel?

L2: Aamulla äiti.

H2: Nii et sä saat paremmin nukuttua hoidossa? Se oli aika hyvä huomio.

Esimerkissä 3 lapsi puolestaan kuvaa, miten päiväkotia voi jossain tapauksissa olla itse asiassa parempi nukkua kuin kotona. Lapset toivat esimerkiksi esiin, että

joskus päiväkodissa on yksinkertaisesti rauhallisempaa nukkua kotiin verrattuna. Päiväkotiympäristössä lasten unirauhan turvaaminen voi toisaalta olla käytännössä helpompaa esimerkiksi päiväkodin fyysisistä puitteista johtuen. Lisäksi erään lapsen mielestä päiväkodin sängyssä oli hyvä nukkua, koska se oli hänen omaansa pehmeämpi.

6.2.5 Turvattomuuden tunne ja koettu ikävä

Yksi keskusteluihin osallistuneista lapsista toi vahvasti esiin yöhoitajan fyysisen etäisyyden suhteessa unihuoneessa nukkuviin lapsiin. Lapsi, joka oli keskustelun alussa kommentoinut yöhoidossa olemisen olevan "kivaa" (L7) vastasi kuitenkin myöhemmin täsmälleen samaan, mutta juuri hänelle osoitettuun kysymykseen sanoin "Tuota semmosta, että mää vaan katon ettei se (yökkö) mee toimistoon ku mä en tykkää et se menee sinne" (L7). Vaikka yöhoitajan fyysinen läheisyys ja läsnäolo tuntuivat muutoin tuovan lapsille turvaa, tässä tapauksessa aikuisen poistuminen lapsen välittömästä läheisyydestä eli unihuoneesta synnyttikin vastaavasti turvattomuutta tai siihen verrattavissa olevaa negatiivisesti latautunutta tunnetta. Kyseinen lapsi koki, että "toimistossa" ollessaan hoitaja oli liian kaukana, mutta omien sanojensa mukaan unihuonetta lähempänä oleva tila olisi puolestaan ollut riittävän lähellä. Turvattomuuden tunteet saattoivat lasten puheissa liittyä myös aamun heräämiseen:

Esimerkki 4.

H2: Miltäs se tuntuu herätä täällä hoidossa aamulla?

L7: Ihan kauheelta, sillon kun mä heräsin tänään aamuna täällä ni arvaa mitä, yökkö oli jo lähtenyt.

H2: Miltäs, *LAPSEN NIMI*, tuntuu herätä aamulla?

L8: Hyvältä. Koska aikuinen on silloin. Se ei oo lähtenyt vielä sillon.

Esimerkissä 4 sama lapsi tuo erikseen julki, että nimenomaan herääminen yöhoidossa tuntuu yöhoitajan lähtemisen jälkeen epämiellyttävältä. Lapsi lisäsi myöhemmin, että yöhoitaja oli "lähtenyt kotiin kuorsaamaan, koska sitä väsytti siellä ylhäällä" (L7). Samassa yhteydessä toinen lapsi sanoitti toisenlaista tunnetilaa, koska hänen herätessään aikuinen oli vielä ollut paikalla. Epäselväksi

jäi, viittasiko jälkimmäinen lapsi tarkalleen ottaen yövuorossa olleeseen vai aamuvuoroon tulleeseen aikuiseen. Päiväkodissa herääminen miellettiin epämieluisana myös mikäli unihuoneessa ei ollut paikalla aikuista tai muita lapsia. Lasten puheissa esiintyi tämän lisäksi jonkin verran koti-ikävää tai ikävästä johtuvaa "harmitusta".

Rinnastimme nämä kielteiset tunnetilat turvattomuuden tunteiden kaltaisiksi, myönteisen kokemuksen syntyä heikentäviksi tekijöiksi, sillä lapset itse kokivat niiden estävän heitä niin sanotusti viihtymästä yöhoidossa. Esimerkiksi yksi lapsi toi ilmi yöhoidossa koettua ikävää kertomalla ettei hän tykkää olla yöllä hoidossa "kun mä itkasen aina yöllä äitiä" (L1). Niin ikään eräs toinen lapsi koki, että yöhoidossa voi välillä harmittaa nimenomaan ikävän takia ja kotona nukkuminen oli muutoinkin helpompaa, koska "meillähän on siellä äiti" (L11).

6.2.6 Vaikuttamismahdollisuuksien puute

Turvattomuuden tunteen ja koetun ikävän lisäksi lasten puheissa toistui vaikuttamismahdollisuuksien puute, jonka tulkitsimme edustavan vahvasti myönteisen kokemuksen syntyä heikentävää tekijää. Lapset näkivät, ettei heillä ollut riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi siihen minkälaisia aktiviteetteja illalla tehdään, mitä syödään iltapalaksi tai monelta herätään.

Esimerkki 5.

H2: Onks joku semmonen juttu mikä ei oo nii kivaa?

L6: Öö, joo, oikeestaan se ei oo nii kivaa, että joutuu syyä iltapalan, ku mä en... mä tiiän... aina on iltapalaks puuroo ja mä en tykkää. Paitsi jos on helmipuuroo.

Esimerkissä 5 lapsi tuo esiin, että iltapalaksi on hänen kokemuksensa mukaan aina puuroa. Tämän lisäksi nukkuminen itsessään tuntui tylsältä ja pakolliselta, mutta toisaalta lapset näyttivät tiedostavan myös sen, ettei kotonakaan voi oman halunsa mukaan valvoa öitä. Lapset kuitenkin kokivat, että kotioloissa heidän oli mahdollista vaikuttaa olennaisella tavalla iltojen rakentumiseen.

7 POHDINTA

Tässä luvussa tarkastelemme tutkimuksemme tuloksia sekä tekemiämme johtopäätöksiä peilaten niitä tutkimuksemme teoreettiseen viitekehykseen sekä aiempaan tutkimustietoon. Lopuksi perehdymme tutkimuksemme luotettavuuteen *varmuuden, uskottavuuden ja siirrettävyyden* käsitteiden avulla sekä pohdimme jatkotutkimusten mahdollisuuksia ja haasteita.

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatuskontekstissa ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevat lapset omien puheidensa mukaan kokevat yöhoidossa olemisen sekä jäsentää niitä tekijöitä, jotka lasten puheissa osaltaan näyttivät edesauttavan tai heikentävän yöhoitoon liittyvän myönteisen kokemuksen syntyä. Myönteisen kokemuksen syntyä edesauttaviksi tekijöiksi tulkitsimme *yöhoitajan, läheisyyden ja yleisen turvallisuuden tunteen, vertaissuhteet ja leikkimisen, vuorohoitoon liittyvät vapaudet ja erityispiirteet sekä päiväkotiympäristön*. Heikentävinä tekijöinä nähtiin *turvattomuuden tunne ja koettu ikävä* sekä *vaikuttamismahdollisuuksien puute*.

Tutkimuksemme osallistuneista yhdestätoista lapsesta yhdeksän osoitti pääasiassa myönteistä suhtautumista yöhoitoon, joten tutkimuksemme tulokset ovat tältä osin samansuuntaisia Kääriäisen (2005) tutkimustulosten kanssa. Kaikissa tapauksissa lapset eivät varsinaisesti tienneet syitä kielteisille tuntemuksilleen, mutta tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö vastaus olisi tutkimuksemme kannalta merkitsevä. Oleellista on, että lapsi kuitenkin tiesi oliko kyseessä myönteinen vai kielteinen kokemus.

Kääriäisen (2005) mukaan lasten vastatessa kysymykseen “en tiedä”, lapsi ei välttämättä ole aiemmin miettinyt asiaa, hän ei sillä hetkellä jaksaa pohtia sitä tai lapsella ei ole selkeää syytä tuntemukselleen. Varhaiskasvattajien tulisi nähdäksemme aktiivisemmin keskustella lasten kanssa nimenomaan yöhoitoon

liittyvistä kokemuksista ja tätä kautta vahvistaa muun muassa lasten osallisuutta. Lisäksi näiden keskusteluiden avulla olisi mahdollista tunnistaa niitä tekijöitä, joilla lasten kokonaisvaltaista viihtymistä voitaisiin kyseisessä vuorohoitoyksikössä tukea.

Lapsille yöhoitajan henkilöllisyyden tietäminen etukäteen ei sinänsä vaikuttanut olevan tärkeää, mutta toisaalta lapset olivat selkeästi tietoisia siitä, että joku jo entuudestaan tutuista yöhoitajista tulisi olemaan paikalla ja lisäksi heillä oli myös mahdollisuus tarkistaa kyseinen tieto päiväkodin seinältä. Yöhoitajan läheisyys ja hänen antamansa huomio nukkumaan mentäessä nähtiin positiivisina asioina. Toisaalta yksi tutkimukseen osallistuneista lapsista ilmaisi ettei pidä silittämistä, joten varhaiskasvattajien olisikin hyvä erikseen keskustella jokaisen lapsen kanssa siitä, miten kyseinen lapsi itse haluaa tulla nukkumaan mentäessä huomioiduksi. Myös yöhoitajan fyysisellä etäisyydellä näytti olevan merkitystä lasten yleisen turvallisuuden tunteen kannalta, sillä yöhoitajan mahdollinen poistuminen unihuoneesta yön aikana (tai tieto siitä) näytti aiheuttavan osalle lapsista mielipahaa tai turvattomuuden tunteita.

Myös yöhoitajan työvuoron loppuminen ennen lasten heräämistä näyttäytyi jossain määrin negatiivisena asiana ja tämä herätteleekin pohtimaan, olisiko varhaiskasvatuksessa syytä kiinnittää entistä tarkemmin huomiota yövuorossa olevien työntekijöiden tai yöhoitajien työvuorojen suunnitteluun. Olisiko työvuorot mahdollista järjestää siten, että sama aikuinen olisi sekä nukuttamassa että herättämässä vuorossa olevat lapset? Lapsen näkökulmasta varhaiskasvattajien työvuorojen tarkoituksenmukaisella suunnittelulla on väliä, sillä sen avulla voitaisiin osaltaan vähentää myös aikuisten suurta vaihtuvuutta vuorohoidossa olevien lasten osalta. Saman suuntaiseen tulokseen on päädytty myös muissa tutkimuksissa (ks. esim. De Schipper ym. 2003).

Lapset eivät mieltäneet yöhoitoon liittyviä kielteisiä tuntemuksia pysyviksi, vaan pikemminkin ohimeneviksi olotiloiksi. Myös Lehtomäki (2013) huomasi lasten luottavan siihen, että parannus mielipahaan tulisi myöhemmin joko aikuisen tai toisen lapsen taholta. Erityisesti kavereiden läsnäolon koettiin

auttavan kaikenlaiseen "harmitukseen". Lasten puheissa vertaissuhteet mainittiin useasti nimenomaan leikkikavereiden muodossa eikä lapsille näyttänyt olevan erityisesti väliä sillä, kuka heidän kanssaan oli samaan aikaan hoidossa, kunhan paikalla oli leikkikaveri. Myös esimerkiksi Kääriäisen (2005) ja Lehtomäen (2013) tutkimuksissa leikkikaverit itsessään koettiin tärkeinä. Tutkimustulostemme valossa varhaiskasvattajien tulisikin kiinnittää huomiota vertaissuhteiden tukemiseen ja leikin mahdollistamiseen ympärivuorokautisessa hoidossa. Toisin kuin Lehtomäen (2013) aineistossa, leikin ulkopuolelle jäämistä tai kiusaamista ei kertaakaan mainittu mielipahaa aiheuttavana tekijänä.

Tämän lisäksi Lehtomäen (2013) mukaan turvallisuuden tunnetta heikentää muun muassa aikuisen valta-asema suhteessa lapseen. Tässä tutkimuksessa mielipahaa aiheuttavana tekijänä näyttäytyi erityisesti lasten vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa iltojen rakentumiseen. Tämä voidaan toisaalta rinnastaa aikuisen valta-asemaan, sillä lapset kokivat, että aikuinen päättää illan toiminnot ja aikataulut. Lasten kokemus vaikuttamismahdollisuuksiensa puutteesta on siinä mielessä merkittävä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 26) painotetaan lasten oikeutta tulla kuulluksi sekä mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskevissa asioissa.

Lapset kokivat itsensä osittain etuoikeutetuiksi pystyessään hyödyntämään erilaisia vuorohoitoon liittyviä vapauksia ja erityispiirteitä, mutta tästä huolimatta he mielsivät vuorohoidon varsin luonnolliseksi osaksi normaalia arkeaan. Myös Kääriäinen (2005) päätyi samankaltaiseen tulokseen. Yövuoro näyttäytyi toisin sanoen vain yhtenä vuorona muiden joukossa. Vuorohoidon normaalius näkyi myös siinä, että kaikki lapset perustelivat yöhoidossa olemisensa vanhempiansa vuorotyöllä, eikä kukaan heistä kyseenalaistanut hoidon tarvettaan. Eräs lapsista totesikin osuvasti että "ni mejän pitää olla siellä yötä, ku me ei ehkä pärjätä ilman aikuisia" (L6).

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Tässä alaluvussa käsittelemme tutkimuksemme luotettavuutta yleisesti laadullisessa tutkimuksessa käytettyjen kriteerien avulla. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, mutta tutkimusta arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena, jossa painottuu sen sisäinen johdonmukaisuus.

Pyrimme vahvistamaan tutkimuksemme *varmuutta* muun muassa tarkastelemalla etukäteen kriittisesti omasta työkokemuksestamme johtuvia mahdollisia ennako-oletuksia ja asettamalla ne tietoisesti tutkimuksen ulkopuolelle (ks. Eskola & Suoranta, 1998; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineistonkeruuvaiheessa tämä tarkoitti muun muassa sitä, että pyrimme mahdollisimman neutraaliin suhtautumiseen niin kysymysten muotoilussa kuin itse haastattelutilanteessa. Halusimme välttää ennakkoasetelman, jonka mukaan hoidossa jonkin asian tulisi olla ”tietynlaista” muun muassa kysymällä lapsilta *minkälaista* päiväkodissa on. Vaikka ensisijaisesti pyrimme tutkijoina välttämään arvottavia kysymysten asetteluja, tartuimme silti lasten vastauksiin ja heidän käyttämiinsä termeihin. Saatoimme siis kysyä ”miksi se on kivaa” tai ”miksi se ei ole niin kivaa”. Toisaalta, koska jotkut lapsista eivät osanneet suoraan vastata kysymykseen *minkälaista*, jouduimme muotoilemaan kysymyksemme uudestaan, jolloin suhteellisen kokemattomina tutkijoina päädyimme joidenkin lasten kohdalla spontaanisti kysymään ”onko yöhoidossa kivaa”, joka voidaan toisaalta tulkita arvottavana kysymyksenä. Myös Roos (2015) huomasi kysymyssanan *millaista* kirvoittavan lapsilta usein vastauksen ”kivaa”, jolloin hän oli vaihtoehtoisesti pyytänyt lapsia kertomaan jotain heidän päiväkodistaan. Jatkoa ajatellen, kysymysten vieläkin huolellisempi muotoilu saattaisi mahdollisesti tuottaa monisanaisempia vastauksia lapsilta.

Uskottavuutta tutkimuksellemme tuotti muun muassa se, että tarkistimme analyysivaiheessa omien sekä tutkittavien käyttämien käsitteiden, ilmaisujen ja tulkintojen vastaavuuden lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta (ks. Eskola & Suoranta, 1998). Näin saimme esimerkiksi varmuuden siitä, miten

kyseisen päiväkodin työntekijöiden vuorot sijoittuvat suhteessa lasten vuorokausirytmiiin, eli toisin sanoen kuka lapset nukuttaa ja kuka heidät herättää, sekä millainen tämän päiväkodin tyypillinen vuorokausirytmii on. Tähän tarkennukseen päädyimme, koska lapset usein viittasivat puheissaan näihin edellä mainittuihin seikkoihin. Lapset käyttivät muun muassa keskustelusta riippuen eri nimityksiä, kuten yökkö, yöhoitaja, aikuinen ja nukuttaja, puhuessaan kuitenkin samasta henkilöstä.

Tutkimuksemme *siirrettävyyteen* vaikutti heikentävästi osaltaan se, että kyseessä on laadullisin menetelmin tuotettu kandidaatintutkielma, joka toteutetaan tiettyjen aikarajojen puitteissa melko pienellä otoskoollla. Näin ollen tutkimuksemme tulokset eivät myöskään ole kaikilta osin yleistettävissä. Toisaalta tutkimuksemme kuitenkin antoi arvokasta tietoa yöhoidosta lasten kokemana sekä suuntaa antavaa tietoa siitä, minkälaisiin asioihin lapset yöhoidossa mahdollisesti kiinnittävät huomiota. Nähdäksemme tutkimuksemme on joiltain osin siirrettävissä eli toteutettavissa myös muissa vuorohoitopäiväkodeissa, vaikkakin lasten kokemukset ovat aina yksilöllisiä tulkintoja ja myös alueelliset erot vuorohoidon järjestämisessä voivat osaltaan vaikuttaa näihin tulkintoihin.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että saamamme tulokset olivat samansuuntaisia muutamien muiden vuorohoidon laatua sekä lasten kokemuksia tarkastelevien tutkimusten kanssa (ks. Kääriäinen, 2005; Lehtomäki, 2013; Roos, 2015). Jatkotutkimuksille vuorohoidon kentällä on kuitenkin edelleenkin suuri kysyntä ja jatkoa ajatellen lasten mielipiteitä tulisikin ottaa entistä enemmän huomioon koko varhaiskasvatuksen laatua arvioitaessa ja sitä kehittäessä. Tutkimuksemme luotettavuutta olisimme osaltaan voineet lisätä suurentamalla otoskokoa, joko haastatteleamalla useampia lapsia tai laajentamalla aineiston keruu useampaan varhaiskasvatuksen yksikköön. Jäimme pohtimaan myös sitä, esiintyykö lapsilla jonkinlaisia ennakko-oletuksia haastattelutilanteessa. Olettaako lapsi esimerkiksi, että aikuinen haluaa saada positiivisia vastauksia, jolloin lapsi pyrkii vastaamaan ”oikein” (ks. esim. Eerola-Pennanen, 2013, 55) ja jos näin on, miten meidän tutkijoina olisi mahdollista

luoda tutkimustilanteeseen sellainen ilmapiiri, että lapsi kokee kaikkien vastauksien olevan sallittuja?

Tähän tutkimukseen osallistuneiden lasten vastaukset antavat ymmärtää, että lapset ovat olleet suhteellisen tyytyväisiä saamaansa varhaiskasvatukseen. Tässä kohtaa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että joidenkin lasten kohdalla vuorohoito on saattanut olla ainoa varhaiskasvatuksen muoto koko heidän elinaikanaan, jolloin vertailukohdetta niin kutsuttuun tavalliseen päivähöitoon ei ole. Toisaalta voidaan myös tulkita ettei heiltä ole aiemmin kysytyt tämän tyyppisiä kysymyksiä, jolloin niihin vastaaminen yllättäen on ollut vaikeaa. Jatkossa meidän tulisi kiinnittää huomiota näihin tekijöihin, joilla lasten ääntä saataisiin paremmin kuuluviin ja lapset olisivat tietoisia omista vaikuttamismahdollisuuksistaan.

Tämän lisäksi jäimme miettimään ryhmädynamiikan ja lasten keskinäisten sosiaalisten suhteiden vaikutusta lasten innokkuuteen sekä toisaalta mahdollisuuteen osallistua keskusteluun. Helavirta (2007) on todennut, että vaikka monet tutkijat perustelevat ryhmähaastattelun olevan lapsille luontaisempi tapa etenkin vieraan haastattelijan seurassa, ryhmätilanne voi johtaa siihen, etteivät kaikki saa ääntään kuuluviin. Jos meillä tutkijoilla olisi ollut enemmän tietoa lasten sosiaalisista suhteista, olisimme mahdollisesti saaneet rakennettua lapsiryhmän omaan dynamiikkaan nojaten keskustelua lasten välille enemmän kuin mitä tämän tutkimuksen ryhmäjaot antoivat tilaa.

Vaikka tutkimuksemme onkin laajassa mittakaavassa varsin pienimuotoinen ja koskee vain yhtä päiväkotia, se kuitenkin tavoitteemme mukaisesti tuo lasten ääntä kuuluviin. Sen avulla voidaan avata keskustelua varhaiskasvatuskontekstissa tapahtuvaan yöhoitoon liittyen ja tuoda niin huoltajien kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoisuuteen niitä asioita, joita lapset toivat keskusteluissa esiin. Kiinnittämällä huomiota näihin tekijöihin, pystymme mahdollisesti jatkossa vaikuttamaan niihin solmukohtiin, jotka lapsen näkökulmasta katsottuna heikentävät heidän kokonaisvaltaista viihtymistään ja tätä kautta hyvinvointia yöhoidossa.

LÄHTEET

- Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 9–30.
- Anne, T. & Segal, U. A. 2003. Center-Based Evening Child Care: Implications for Young Children’s Development. *Early Childhood Education Journal* 30 (3), 137–143. doi.org/10.1023/A:1022005703976
- Bardy, M. 2012. Lapsuuden politiikka - kulutusyhteiskunnasta ekososiaaliseen kehitykseen. Teoksessa E. Aalto, M. Alasuutari, T. Heino, T. Lamponen & N. Rutanen (toim.) *Suojeltu lapsuus? Raportti Lapsuudentutkimuksen päiviltä 2011*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 30–43.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085388> Luettu 24.4.2019.
- De Schipper, J.C., Tavecchio, L.W.C, Van IJzendoorn, M.H. & Linting, M. 2003. The relation of flexible childcare to quality of center day care and children’s socio-emotional functioning: A survey and observational study. *Infant Behavior & Development*, 26: 300–325. DOI:10.1016/S0163-6383(03)00033-X
- Eerola-Pennanen, P. 2013. Yksilönä vaan ei yksin: Lapset minuuden muodostajina päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Väitöskirja.
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/41154> Luettu 7.3.2019.
- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista hermistymistä, joustoa ja tasapainottelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (2007): 6, 629–640.
- Karila, K. 2009. Lapsuudentutkimus ja päiväkotien toiminta. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 249–262.
- Kekkonen, M., Rönkä, A., Laakso, M-L., Tammelin, M. & Malinen, K. 2014. Lapsiperheet 24/7-taloudessa. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.): *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Teema 21. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki, 52–69. <http://www.julkari.fi/handle/10024/116712> Luettu 3.4.2019.
- Kääriäinen, P. 2005. “Niitä lapsia tulee ja niitä lähtee, niitä tulee ja niitä lähtee” - Vuorohoidon laatu lasten kokemana. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/18198> Luettu 16.3.2019.
- Lehtinen, A-R. 2009. Lasten toiminta, toimintaresurssit ja toimijuus päiväkotiympäristössä. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 89–114.

- Lehtomäki, M. 2013. Lasten tarinoita vuorohoitokontekstissa. Tulkintoja turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksista. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/41542> Luettu 16.3.2019.
- Li, J., Johnson, S., Han, W.-J., Andrews, S., Kendall, G., Strazdins, L. & Dockery, A. 2014. Parents' Nonstandard Work and Child Wellbeing: A Critical Review of the Literature. *The Journal of Primary Prevention*, 35: 53–73. DOI:10.1007/s10935-013-0318-z
- Malinen, K., Dahlblom, T. & Teppo, U. 2016. Suomalainen vuorohoitto. Julkaisussa U. Teppo ja K. Malinen (toim.) Osaamista vuorohoittoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227/2016. Jyväskylä, 12–24.
- Peltoperä, K., Dahlblom, T., Turja, L., Rönkä A., Collin, K., Hintikka, T. & Teppo U. 2016. Vuorohoidon raamit. Julkaisussa U. Teppo ja K. Malinen (toim.) Osaamista vuorohoittoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227/2016. Jyväskylä, 62–84.
- Peltoperä, K., Turja, L., Vehkakoski, T., Poikonen, P.-L. & Laakso, M.-L. 2018. Privilege or tragedy? : Educators' accounts of flexibly scheduled early childhood education and care. *Journal of Early Childhood Research*, 16 (2), 176–189. doi:10.1177/1476718X17750204
- Raittila, R., Vuorisalo, M. & Rutanen, N. 2017. Lasten haastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & M. Ruusu vuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. [e-kirja] Lainattavissa osoitteesta
<https://www.ellibslibrary.com/book/9789517686112>
- Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitöskirja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9691-2> Luettu 16.3.2019.
- Rönkä, A., Turja, L., Malinen, K., Tammelin, M., & Kekkonen, M. 2017. Flexibly scheduled early childhood education and care: Experiences of Finnish parents and educators. *Early years: an International Research Journal*. DOI:10.1080/09575146.2017.1387519
- Salonen, E., Laakso, M.-L. & Sévón, E. 2016. Young children in day and night care : negotiating and constructing belonging during daily arrivals. *Early Child Development and Care*, 186 (12), 2022-2033. doi:10.1080/03004430.2016.1146717
- Salonen, E., Sévón, E. & Laakso, M.-L. 2018. Flexibly Scheduled Early Childhood Education and Care: Finnish Mothers' and Educators' Perceptions on Young Children's Experiences and Child-Responsive Practices. *International Journal of Early Childhood*. 50:193–209. <https://doi.org/10.1007/s13158-018-0221-0> Luettu 2.4.2019.

- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E. & Laitinen, N. 2017. Daily rhythms of young children in the 24/7 economy : A comparison of children in day care and day and night care. *Childhood*, 24 (4), 453–469. doi:10.1177/0907568217704048
- Siippainen, A. 2018. Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio : etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Väitöskirja. <http://jyx.jyu.fi/handle/123456789/59190> Luettu 29.3.2019.
- Säkkinen, S. 2014. Lasten päivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014061729292> Luettu 5.4.2019.
- Terävä, J., Kuukka, A. & Alasuutari, M. 2018. Miten lastenhoidon ratkaisuja saa perustella? : vanhempien puhetta 1-2-vuotiaan lapsensa hoitoratkaisuista. <http://www.julkari.fi/handle/10024/136865> Luettu 5.4.2019.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. [e-kirja] Lainattavissa osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>
- Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus : oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: vastapaino, 36–55. [e-kirja] Lainattavissa osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/book/9789517686532>
- Varhaiskasvatustlaki. (540/2018) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> Luettu 29.3.2019.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus. https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf Luettu 29.3.2019.

LIITTEET

Liite 1. Tiedote ja tutkimuslupahakemus (lasten huoltajille)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Hyvä huoltaja

Olemme Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen opiskelijoita ja teemme kandidaatintutkielmamme Tapiolan päiväkodissa maaliskuussa 2019. **Tutkimuksemme keskittyy lasten kertomuksiin ja kokemuksiin yöhoidosta vuorohoitokontekstissa.** Tutkimuksemme myötä haluamme saada lasten ääntä kuuluviin ja mahdollisesti löytää sellaisia tekijöitä joiden varaan lasten kokemukset yöhoidosta rakentuvat.

Tutkimme lasten kertomuksia ja kokemuksia esimerkiksi päiväkotiin saapumisesta, siellä nukkumisesta ja heräämisestä sekä muista yöhoitoon liittyvistä asioista. Aineiston keräämme keskustelemalla lasten kanssa päiväkodissa yhden tai useamman kerran. Koska tutkimuksessa käsitellään lasten kokemuksia, emme kerää henkilötietoja missään muodossa. Noudatamme sekä aineiston käsittelyssä että raportoinnissa luottamuksellisuutta eikä lastanne voida tunnistaa lopullisesta julkaisusta. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja Teillä sekä lapsellanne on oikeus vetäytyä tutkimuksesta missä tutkimuksen vaiheessa tahansa.

Toteuttaaksemme tutkimuksen tarvitsemme lasten suullisen suostumuksen lisäksi myös kirjallisen suostumuksen Teiltä huoltajilta. **Pyydämme teitä täyttämään ja allekirjoittamaan liitteenä olevan suostumuslomakkeen sekä palauttamaan sen lapsenne päiväkotiin _____ mennessä.** Mikäli Teillä herää kysymyksiä tai haluatte lisätietoa tutkimuksestamme, kerromme mielellämme lisää sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin

Henna Janatuinen ja Iina Laakso
Varhaiskasvatuksen koulutuksen opiskelijat
Jyväskylän yliopisto
henna.k.janatuinen@student.jyu.fi
iina.a.laakso@student.jyu.fi

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Kandidaatin tutkielma: Lasten kertomuksia ja kokemuksia yöhoidosta

Tekijät: Henna Janatuinen & Iina Laakso

Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos

	KYLLÄ	EI
Lapseni saa osallistua kyseiseen tutkimukseen		

Lapsen nimi

Huoltajan ja/tai huoltajien allekirjoitus

_____

Allekirjoitus

_____

Päiväys

_____

Nimen selvennys

_____

Allekirjoitus

_____

Päiväys

_____

Nimen selvennys

Suostumus vastaanotettu

_____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

_____

Päiväys

_____

Nimen selvennys

Liite 2. Apukysymykset keskustelun tueksi

Apukysymykset keskustelun tueksi

1. Minkälaista on olla yöhoidossa? // Miltä tuntuu olla yöhoidossa? // Miksi?
2. Mitä yöhoidossa tapahtuu? // Mitä siellä tehdään?
3. Nukuttaako päiväkodissa öisin? // Miksi?
4. Mitä teet ennen nukkumaanmenoa päiväkodissa? // Mitä teet herättyäsi päiväkodissa?
6. Miksi olet päiväkodissa yötä?
7. Mitä päiväkodin aikuiset tekee kun sinä nukut? // Mitä äiti/iskä tekee?
8. Onko joku juttu mistä tykkäät yöhoidossa tosi paljon? // Onko joku sellainen juttu, mikä ei ole niin kivaa yöhoidossa?